

ponekad že uvajajo t. i. team-teaching, kjer plodno sodelujejo klasični filolog, germanist, romanist itd.

*Razširitev obzorij preko meja zlate latinitete.* Sedanji koncept srednješolske lektire, ki je omejen na deset ali dvanajst imen zlate latinitete, je sterilen in anahronističen, je — po besedah nekega predavatelja — pravcati „luxe intellectuel“, saj v bistvu ignorira poldrugo tisočletje našega kulturnega razvoja. In vendar latinščina ne fungira v naši kulturni zavesti samo skozi Cicerona in Cezarja, Vergilija in Horacija, ampak s svojo nepretrgano kontinuiteto, ki sega preko patristike in srednjega veka, preko humanistične in znanstvene latinščine do današnjih dni. Izbor srednješolske lektire je treba razširiti in obogatiti zlasti s teksti, ki so pomembni za nacionalno ali lokalno zgodovino posameznih dežel. Prvi korak v tem pogledu pa bi morale narediti univerze, saj je danes prvi vzgoji klasičnih filologov — bodočih srednješolskih učiteljev — povsem zanemarjajo srednjeveško in humanistično latinščino.

Prihodnji *Colloquium Didacticum Classicum (Sextum)* bo predvidoma v Innsbrucku. Predsednik prihodnjega kolokvija, prof. R. Muth, je izrecno izrazil željo po večji udeležbi Jugoslovanov na tem kolokviju. Brez dvoma bi bila medsebojna izmenjava izkušenj v obojestransko korist in bi znatno obogatila našo šolsko prakso, zlasti še, če upoštevamo osrednjo temo prihodnjega kolokvija: Odnosi med univerzo in srednjo šolo na področju klasične filologije. To pa je tema, ki je tudi za nas nadvse aktualna, saj je ravno pri nas razkorak med univerzitetno teorijo in srednješolsko prakso pogosto zelo velik in boleč.

K. Gantar, Ljubljana

SHQIPËRIA ARKEOLOGJIKE (L'Albanie archéologique — Archaeological Albania), Tiranë, 1971., XI+142.

„Arheološka Albanija“ je verovatno prva knjiga tako dobro tehnički opremljena koju je izdao Državni univerzitet u Tirani.

Tekst je napisao poznati albanski istoričar i arheolog Muzafer Korkuti, dok su materijal spremili također poznati arheolozi Damjan Komata, Dhimosten Budina i Zhaneta Andrea. Knjiga ima jednu „arheološku kartu“ i na kraju „tumač“ slika napisan, kao i tekst na početku, na tri jezika: na albanskom, francuskom i engleskom jeziku.

U „tekstu“ (Albanija, zamlja jedne drevne kulture), koji liči na predgovor neke druge knjige, između ostalog se kaže da danas u Albaniji brojimo više od 170 arheoloških centara i da njihov broj svakim danom postaje veći. Malobrojna otkrića i studije predratnog razdoblja obavili su pretežno strani istraživači, koji su uglavnom istraživali grčko-rimsku kulturu u Albaniji ograničavajući svoj rad u antičkim primorskim gradovima, tako da se njihove studije nisu doticale bitnih historijskih i kulturnih problema starih Ilira. U „tekstu“ se također kaže da su danas u Albaniji postignuti ogromni rezultati ne samo u otkrivanju velikog broja naselja, gradova, nekropola, utvrđenja. . . ne istih razdoblja, nego i u interpretaciji ovih otkrića. Ovi novi materijali — konstatira autor ovog teksta — osvetlili su mnoge bitne probleme historije i kulture Albanaca, odnosno njihovih predaka starih Ilira.

„Album“ slika sadrži 139 slika u boji, koje prikazuju dobrim delom oraj materijal (arheološki) o kojem se govori u „tekstu“. Radi ilustracije spomenuti će ovde samo one slike koje prikazuje naslovna strana ove voluminozne i doista neobično velike knjige. Na naslovnoj strani nalazi se sedam slika, koje prikazuju: 1) motiv iz jedne porušene zgrade u gradu Antigona (pokrajina Dirokastra, II st. stare ere), 2) ilirska kaciga upotrebljavana od VII—III st. stare ere (Mat); 3) grobnica iz III—II st. stare ere (Pogradec); 4) Poseidon, božanstvo mora, pronađen u antičkom gradu Antigona, II st. stare ere; 5) figura žene od gline, pronađena u Apoloniji, II st. stare ere 6) bronzani novac grada Dyrrachiuma IV—II st. stare ere; 7) mozaik iz bazilike u Linu.

Ovom prilikom važno je možda istaći kakav arheološki materijal prehistorijskog doba prikazuje ovaj album i gde je isti pronađen. Na str. II M. K. piše: „Na području prehistorije iskopine su obavljene na tumularnom groblju Vajze (okolina

Vlore) i na tum. groblju Pažokuta (okolina Elbasana), zatim u prehistorijskom naselju Malič, Tren (okolina Korče), Kamnik i u Cekranu (u okolini grada Fier)". Dalje se kaže da kultura naselja kasnog neolita koja se očituje u Maliču i Kamniku je slična ondašnjoj savremenoj kulturi suseda južnih krajeva i obuhvaća jedan veliki kompleks balkansko-anadolske kulture, što pokazuje da nosioci ove kulture potiču iz jugoistoka. Nosioci kulture bronzanog doba su direktni nastavljači stanovnika doba neolita. Keramika je jedan od važnih elemenata ove kulture, koja je karakteristična i za kulturu Ilira željeznog doba, a to je bilo zapravo jedno od glavnih područja istraživanja albanskih arheologa. Ovaj period naime obuhvaća najveći napredak i konsolidaciju ilirske kulture. Za diferencijaciju ove kulture iskopine su obavljane uglavnom u nekropolama i u utvrđenim naseljima.

E. Sedaj, *Priština*

ALBIN LESKY, *Die tragische Dichtung der Hellenen* (Studienhefte zur Altertumswissenschaft Heft 2, ured. B. Snell i H. Erbse), treće, potpuno prerađeno i prošireno izdanje, Göttingen 1972., Vandenhoeck & Ruprecht, 544 str.

U uvodnoj opaski uz drugo izdanje recenziranog djela (1956) Lesky, u čijem je ogromnom znanstvenom opusu antičkoj tragediji pripalo možda najznačajnije mjesto, napominje da se prihvaća zadaće potpuno različite od one kojom se bavio u svojoj knjizi „Die griechische Tragödie“ (Stuttgart 1938, 1968, Kröners Taschenausgaben). U potonjoj izložio je uvod u grčku tragediju; ovdje obrađuje tragediju kao „znanstvenu problematiku“ ili, kako kaže u ovom izdanju, kao predmet „znanstvene debate“. Zamišljena je, dakle, kao pregled stanja znanstvenog istraživanja i kritičkog prosuđivanja. Da takvo djelo ne bi zastarjelo, potrebno ga je, naravno, neprekidno prepravljati i dopunjati. Rezultat jedne takve preradbe je ovo novo izdanje, ali je preradba toliko temeljita da bi možda bilo bolje govoriti o novoj knjizi.

Broj stranica povećan je na više nego dvostruko.

Raspored građe ostao je isti kao u prethodnom izdanju: nakon tri uvodna poglavlja o počecima tragedije i prvim pjesnicima slijede tri najveća, posvećena Eshilu, Sofoklu i Euripidu, a na kraju još su dva o izgubljenim tragičarima V-og te o tragediji IV-oga stoljeća i razdoblja helenizma.

Početna i zaključna poglavlja, osim ažuriranja literature, uglavnom nisu bitnije mijenjana. Spomena je možda vrijedno da Lesky sada još uvjerenije brani svoju hipotezu o postanku tragedije stvaralačkim zahvatom Arionovim koji je spojio ditirampski i satirski element. Uz to sad se jače naglašava uloga herojskog mita kao ravnopravnog faktora pri stvaranju drame.

Glavninu knjige čine tri središnja poglavlja o velikom tragičkom trolistu. Svako od njih raščlanjeno je u šest odsjeka: biografski podaci, tradicija tekstova i izdanja, sačuvane drame, fragmenti (u poglavlju o Euripidu to je novost, jer se u ranijim izdanjima o fragmentima najmlađeg tragičara nije raspravljalo), o dramskom obliku i jeziku, te najzad zaključni koji se bavi misaonom biti tragičarova djela; kod Eshila naslov mu je „Sudbina i krivnja“, kod Sofokla „Tumačenje Sofokla u naše vrijeme“ (Die Sophoklesdeutung der Gegenwart), kod Euripida „Pjesnik i mislilac“.

Najdalekosežniji zahvat učinio je autor u odsjecima o sačuvanim dramama: sada on iscrpno i sustavno izlaže tok radnje i analizira im strukturu. Ušput obazire se na probleme interpretacija vezane uz pojedina mjesta ili prizore, dok je kod općenitijih pitanja, koja se odnose bilo na neku tragediju u cjelini bilo na cjelokupan opus pjesnika, zadržao načelo iz ranijih izdanja te o njima raspravlja zasebno, iako i sam priznaje da oboje nije uvijek bilo moguće točno razlučiti. Taj svoj novi postupak naziva Lesky deskriptivnom analizom. Razumljivo je da je time obujam knjige znatno povećan.

Središnja tri poglavlja nisu u svim dijelovima doživjela jednako temeljite izmjene: najveće su kod Euripida, najmanje kod Sofokla. Upućivalo bi to na zaključak da je za većinu kritičara danas Sofoklo dobio jednoznačno tumačenje, dok je Euripid još uvijek najproblematičniji od sve trojice. No i ondje, gdje su promjene minimalne i gdje autor nije dirao raniju svoju koncepciju, dopunio je relevantnu noviju literaturu nad kojom ima upravo zadivljujuće potpun pregled.